

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

заступник керівника

(проректор з науково-педагогічної науки)

М. В. Афанасьєв М. В. Афанасьєв

**Планування розвитку територій
робоча програма навчальної дисципліни**

Галузь знань	усі галузі
Спеціальність	усі спеціальності
Освітній рівень	другий (магістерський) рівень
Освітня програма	усі освітні програми

Вид дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки *Тавкалова Н. Л.*

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки

Протокол № 6 від 29.10.2019 р.

Розробник:

Єрмоленко О. О., к.е.н., викладач. кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки;

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Основною стадією управління будь-яким видом доцільної діяльності є процес постановки мети й застосування способів її досягнення. Процес управління складається з багатьох функцій, однак, першорядне значення має планування, що передбачає розробку стратегічних, довгострокових, поточних, оперативних планів, планів інвестиційних проектів та бізнес-планів. Планування спрямоване на підвищення ефективності національного господарства на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання матеріальних і фінансових ресурсів. План передбачає генеральну стратегію розвитку будь-якого суб'єкту господарювання та виконує функції контролю й оцінки.

У цьому зв'язку фахівці повинні мати теоретичні, практичні навички, володіти відповідними компетенціями, знати методи розробки планів як системи взаємозалежних умов і параметрів конкретного суб'єкта господарювання, починаючи від формування цілей і завершуючи розробкою конкретних заходів щодо їх досягнення, вміти формувати поряд із загальними конкретні практичні завдання з планування з урахуванням можливості запобігання господарських ризиків.

Програма навчальної дисципліни передбачає першочергове вивчення теоретичних основ: принципів, методів і прийомів якісного та кількісного обґрунтування планових показників розвитку територій. У зв'язку з цим студенти вивчають систему планування в Україні, засоби і методи обґрунтування планових рішень, методологію стратегічного і тактичного планування, соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування, моніторинг та оцінювання реалізації стратегічного плану, прогнозування та планування на регіональному та місцевому рівні, інформаційну базу та організацію планової роботи з розвитку територій, управління земельними ресурсами, правові основи управління земельними ресурсами.

Навчальна дисципліна «Планування розвитку територій» є вибірковою навчальною дисципліною для спеціальностей всіх форм навчання.

Мета навчальної дисципліни: засвоєння теоретичних знань щодо планування розвитку територій та формування професійних компетентностей з управління стратегічними та тактичними змінами територій.

Курс	1М	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	семінарські, практичні	20
Самостійна робота	110	
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Політична економія	Соціальний розвиток
Економіка України	Управління розвитком
Менеджмент	Менеджмент публічних установ та організацій

Фінанси	Публічні фінанси
Економічний аналіз	Територіальне управління
Статистика	Державне регулювання економіки та економічна політики
Право	Конституція та врядування

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здійснювати стратегічне планування розвитку територій	Визначати стратегічні цілі територій та здійснювати вибір методів планування та прогнозування
	Застосовувати методи стратегічного планування при складанні планів певних територій
	Здійснювати визначення цілей або системи цілей соціально-економічної системи
	Здійснювати організацію інформаційного забезпечення стратегічного планування
	Аналізувати фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на розвиток території
	Здійснювати аналіз стану національної економіки та території, застосовуючи відповідний інструментарій
	Здійснювати розробку програми нагляду за виконанням стратегічного плану та оцінки його результатів
Здійснювати планування на регіональному та місцевому рівні та управління землекористуванням	Застосовувати нормативно правові акти при розробці планів розвитку територій
	Обирати оптимальний метод прогнозування економічного і соціального розвитку
	Визначати органи контролю за дотриманням державних цільових програм
	Здійснювати оцінку ресурсів для забезпечення плану реалізації стратегій регіонального розвитку
	Визначати органи, що здійснюють управління у сфері містобудівної діяльності
	Класифікувати типи землекористування, цільового призначення, функціонального і дозволеного використання земель.
	Визначати шляхи підвищення ефективності використання земельних ресурсів
	Здійснювати оцінку земельних ділянок

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи здійснення стратегічного планування та прогнозування розвитку територій

Тема 1. Система планування та прогнозування як інструмент державної політики

1.1. Теоретичні основи прогнозування та планування економіки.

Інструменти державної політики регулювання соціально-економічних процесів. Макроекономічне планування як механізм державного регулювання. Об'єкт та суб'єкт планування і прогнозування. Економічне програмування. Програма економічного і соціального розвитку.

1.2. Методологія прогнозування та програмування (макроекономічного планування).

Сутність концепції. Методологія в широкому сенсі. Методологія прогнозування та програмування (макроекономічне планування). Складові методології. Принципи державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Сучасні методи планування. Цільова комплексна програма. Форми організації планування.

1.3. Система планування як інструмент національного та регіонального розвитку.

Система планів та їх класифікація. Прогнозні та програмні документи економічного і соціального розвитку України.

1.4. Основні напрямки і пріоритети економічного розвитку України та регіональної політики

Сучасні пріоритетні напрямки регіональної політики в Україні.

Тема 2. Теоретико-методологічні основи стратегічного планування

2.1. Соціальне ринкове господарство як об'єкт державного регулювання та стратегічного планування.

Сутність сучасного соціального ринкового господарства. Теоретичні основи стратегічного планування. Стратегічне планування розвитку регіону. Характерні риси, властиві стратегічному плануванню. Перешкоди, які заважають запровадженню стратегічного планування на територіальному рівні, та шляхів їх подолання.

2.2. Методи стратегічного планування.

Класифікація проблем. Методи стратегічного планування.

2.3. Діюче законодавство в галузі стратегічного розвитку України та її регіонів.

Концепція державної регіональної політики. Методичні рекомендації з формування регіональних стратегій розвитку

Тема 3. Процес стратегічного планування розвитку територій

3.1. Теоретичні основи процесу стратегічного планування.

Питання, на які слід відповісти перед початком стратегічного планування. Сутнісна складова процесу стратегічного планування.

3.2. Структурні елементи процесу стратегічного планування

Складові процесу стратегічного планування. Визначення та формулювання цілі або системи цілей. Вимоги до формулювання цілей соціально-економічної системи. Оцінка та аналіз зовнішнього середовища. Аналіз рівня розвитку національної економіки. Оцінка та аналіз вихідного рівня об'єкта стратегічного планування, визначення сильних і слабких його сторін. Вивчення обсягу і структури потреб суспільства, його окремих підсистем у плановому періоді. Аналіз стратегічних альтернатив. Вибір, реалізація, оцінка стратегії. Система процесу стратегічного планування розвитку регіонів.

Тема 4. Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування. Співробітництво з територіальними громадами та іншими суспільними групами

4.1. Організація інформаційного забезпечення стратегічного планування розвитку територій.

Основні види управлінської діяльності в рамках процесу стратегічного планування. Організація інформаційного забезпечення стратегічного планування. Вимоги до інформаційних джерел та інформації при розробці прогнозів і планів.

4.2. Взаємодія державних та регіональних органів влади при розробці планово-прогнозних документів.

Механізм реалізації Державної стратегії регіонального розвитку. Запровадження координації діяльності центральних та місцевих органів влади. Інструменти реалізації стратегії розвитку територій. Інституційне та організаційне забезпечення стратегії. Фінансове забезпечення реалізації стратегії. Напрями удосконалення організаційного забезпечення процесу стратегічного планування розвитку територій.

4.3. *Співробітництво з територіальними громадами та іншими суспільними групами при розробці стратегії розвитку територій*

Підходи до розробки стратегії. Залучення широких верств населення до взаємодії з органами місцевого самоврядування у розробці стратегії розвитку територій.

Тема 5. Соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування розвитку територій

5.1. *Інформаційне забезпечення та аналітичні дослідження, необхідні для планування розвитку територій.*

Основні аспекти аналізу розвитку територій. Етапи та процедури економічного аналізу розвитку територій.

5.2. *Аналіз соціально-економічної бази регіону.*

Класифікація складових соціально-економічної бази регіону. Рекомендації щодо складання висновків.

5.3. *Застосування теорії економічного аналізу при здійсненні аналітичної оцінки соціально-економічного розвитку регіону.*

Методи кількісного аналізу стану економіки території. Аналіз відносної зміни. Коефіцієнт розвитку галузей економіки в окремій місцевості. Шкалограма визначення місця окремих районів міста та малих міст в економічній ієрархії. Рейтингова оцінка економічного розвитку регіонів як різновид порівняльного аналізу.

Тема 6. Моніторинг та оцінювання реалізації стратегічного плану. Організація моніторингу та оцінки реалізації стратегічного плану

6.1. *Управління реалізацією стратегічного плану та контроль за його виконанням.*

Сутність та зміст процесу формального планування. Процес реалізації стратегічного плану. Перевірка та оцінка виконання стратегічного плану. Стратегічні зміни в процесі реалізації стратегічного плану. Стратегічний контроль за виконанням плану. Розробка програм і проектів. Інструментарій та методи відбору проектів.

6.2. *Механізм реалізації стратегії стійкого розвитку регіонів в Україні.*

Система моніторингу та оцінки реалізації державної стратегії регіонального розвитку. Індикатори процесу реалізації державної стратегії регіонального розвитку. Розроблення програми нагляду за виконанням стратегічного плану та оцінки його результатів. Моніторинг виконання стратегічного плану розвитку території територіальною громадою.

Змістовний модуль 2. Теоретико-методологічні основи здійснення планування на регіональному та місцевому рівні

Тема 7. Нормативно-правове забезпечення територіального планування в Україні

7.1. Теоретичні засади територіального планування.

Етапи становлення та формування нормативно-правової бази для системи планово-прогнозних документів в Україні. Сучасне нормативно-правове забезпечення територіального планування в Україні.

7.2. Розроблення та затвердження генерального плану.

Сутність та роль генерального плану у розвитку територій. Порядок розроблення, коригування, погодження і затвердження містобудівної діяльності з планування територій.

7.3. Нормативно-правове забезпечення розвитку територій в Україні

Концепція державної регіональної політики. Шляхи удосконалення державного регулювання розвитку регіонів. Підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в питаннях соціально-економічного розвитку регіонів.

Тема 8. Методологія прогнозування територіального розвитку

8.1. Взаємозв'язок прогнозування і планування. Сутність економічного прогнозування територіального розвитку.

Сутність і зміст економічного прогнозування. Види і призначення прогнозів. Класифікація прогнозів. Функціональне значення економічного прогнозування.

8.2. Методи прогнозування.

Методологія прогнозування великих керованих систем. Характеристика методів економічного прогнозування: методи експертних оцінок, екстраполяції, моделювання, нормативного прогнозування та ін. Класифікація методів прогнозування. Система державних прогнозів економічного і соціального розвитку України та її регіонів.

Тема 9. Державні та регіональні цільові програми як важелі процесу територіального розвитку

9.1. Програмно-цільовий метод планування як спосіб формування системи планових рішень.

Теоретичні основи програмно-цільового методу планування. Особливості розроблення цільових програм. Законодавчі акти, що регулюють застосування програмно-цільового підходу.

9.2. Розробка цільових комплексних програм.

Класифікація державних цільових програм. Державні цільові програми в системі планування та прогнозування економічного і соціального розвитку України. Розробка та виконання державних цільових програм. Контроль за виконанням державних цільових програм. Повноваження органів державної влади у сфері розробки і виконання державних цільових програм.

Тема 10. Оперативне планування як інструментарій реалізації стратегії

10.1. Сучасні підходи до оперативного планування

Сутність оперативного планування. Підходи до розробки оперативних планів місцевого розвитку. Принципи підготовки оперативного плану. Розроблення оперативного плану. Суб'єкти процесу розробки оперативного плану. Склад робочої групи з підготовки оперативного плану реалізації стратегії територіального розвитку.

10.2. Підготовка оперативних документів.

Послідовність основних заходів з розробки оперативного плану. Відбір проектів для досягнення оперативних цілей. Створення програмних документів.

10.3. Структура та змістовна складова оперативного плану.

Програма соціально-економічного розвитку як невід'ємна складова оперативного плану. Ресурси для забезпечення плану реалізації стратегій регіонального розвитку.

Тема 11. Особливості планування і розвитку міст

11.1. Напрями та завдання містобудівної діяльності

Законодавство у галузі містобудівної діяльності. Напрями, завдання, основні вимоги до містобудівної діяльності. Державне регулювання у галузі містобудування.

11.2. Компетенція органів влади різного рівня у галузі містобудування.

Нормативна регламентація будівельної діяльності. Земельні відносини у містобудуванні. Містобудівний кадастр населених пунктів. Державний контроль у сфері містобудування. Відповідальність за порушення містобудівного законодавства.

11.3. Особливості планування і забудови міських територій.

Управління у галузі містобудівної діяльності. Основні напрями містобудівної діяльності. Органи, що здійснюють управління у галузі містобудівної діяльності. Планування територій. Генеральний план населеного пункту. Сутність та роль містобудівного моніторингу.

11.4. Стратегічні напрями розвитку міст

Нормативно-правові документи стратегічного розвитку міст. Підходи до розвитку міст. Сучасні стандарти до розвитку міст. Технічні тенденції прискорення розвитку міст. Механізм імплементації заходів для розвитку міст.

Тема 12. Теоретично-методологічні основи управління земельними ресурсами

12.1. Нормативно-правове регулювання земельних ресурсів.

Нормативно-правові акти щодо регулювання земельних відносин. Повноваження органів законодавчої, виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у галузі земельних відносин. Одержання та реалізація права на землю. Основні принципи формування соціально та економічно ефективного і екологічно безпечного землекористування.

12.2. Земельні ресурси як об'єкт управління.

Поняття та мета управління земельними ресурсами. Методи управління земельними ресурсами. Проведення землеустрою на загальнодержавному і регіональному рівнях. Шляхи ефективного використання земельних ресурсів

12.3. Нормативно-методичне регулювання оцінювання земель.

Основи проведення оцінки земель. Порядок проведення економічної оцінки земель. Порядок проведення нормативної та експертної грошової оцінки земельних ділянок. Відповідальність та вирішення суперечок за порушення законодавства в сфері оцінки земель.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою» ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума для отримання заліку – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі ПМК відповідно до графіка навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час лекційних та семінарських занять, під час виконання індивідуальних завдань та під час експрес-опитування проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з розумінням реалій сьогодення, логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу згідно з графіком навчального процесу.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Планування розвитку територій». Завданням ПМК є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності системного використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу ПМК оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Отриманий бал заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модуля			Робота на лекції	Активна участь у дискусії	Доповідь на проблемні питання	Презентація матеріалів	Експрес-опитування	Перевірка есе	Перевірка роботи в малих групах	Колоквіум	Усього
Змістовний модуль 1. «Стратегічне планування»	Тема 1	2 тиждень 3 тиждень	1	1	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 2	4 тиждень 5 тиждень	1	2	2	3	4	-	-	-	12
	Тема 3	6 тиждень	1	2	2	3	-	-	-	-	8
	Тема 4	7 тиждень	1	2	-	-	4	3	-	-	10
	Тема 5	8 тиждень	1	2	2	3	-	-	-	-	8
	Тема 6	9 тиждень	1	2						6	9
Змістовний модуль 2 «Планування на регіональному та місцевому рівні та землекористування»	Тема 7	10 тиждень	1	2	-	3	-	-	-		6
	Тема 8	11 тиждень	1	2	-	2	2	-	-	-	7
	Тема 9	12 тиждень	1	2	2	-	-	-	2	-	7
	Тема 10	13 тиждень	1	2	-	2	4	-	-	-	9
	Тема 11	14 тиждень	1	2	-	2	4	-	2		11
	Тема 12	15-16 тиждень	1	2	2					6	11
Усього			12	23	10	18	18	3	4	12	100

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в табл.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна література

1. Вакуленко В. Місцевий економічний розвиток : посібник для викладача / В. Вакуленко, Н. Гринчук, Г. Борщ, Н. Васильєва та інші. – К. : Проект «ПРОМІС», 2018. – 103 с.
2. Берданова О. В. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 121 с.
3. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.

Додаткова література

4. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [О. Берданова, В. Вакуленко]; Швейцарсько-український проект «Підтримка де-централізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
5. Берданова О., Фишко Є. Оперативне планування реалізації стратегії територіального розвитку: Практичний посібник / [Берданова О., Фишко Є.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO» – К. : ТОВ «Софія-А», 2012. – 48 с.
6. Грабовецький Б. Є. Планування та економічне прогнозування: навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 66 с.
7. ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій» Будівельні норми України // Інформаційний бюлетень Мінрегіону України. – №5. – 2018. – 179 с.
8. Дикань В. Д., Зубенко В. О. Стратегічне управління: Навч. посіб. / В. Д. Дикань, В. О. Зубенко, І. В. Токмакова – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 272 с.
9. Клебанова Т. С. Методы и модели прогнозирования социально-экономических процессов: учебн. пособ. / Т. С. Клебанова, В. А. Курзенев, В. Н. Наумов и др. – СПб. : Издательство СЗИУ РАНХ и ГС, 2012. – 566 с.
10. Кулявець В.О. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. пос. / В.О. Кулявець - К.: Кондор, 2016. - 194 с.
11. Кутідзе Л.С. Стратегічне планування розвитку територій: навчально-методичний посібник / Кутідзе Л.С. –Запоріжжя: ЗЦППКК, 2013. – 42 с.
12. Могилко В. О Стратегічний менеджмент: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Могилко, І. А. Дмитрієв, Р. В. Сагайдак-Никитюк та інші. – Харків.: ХНАДУ, 2016. – 252 с.
13. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: Підручник / Геєць В. М., Клебанова Т. С., Черняк О. І., Іванов В.В., Дубровіна Н. А., Ставицький А. В. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 396 с.
14. Основы устойчивого развития Харьковской области до 2020 года: Монография. – Х.: Издательский Дом «ИНЖЕК», 2010. – 528 с. (Авторский коллектив: Добкин М. М., Чернов С. И., Кернес Г. А., Сапронов Ю. А., Пономаренко В. С., Кизим Н. А., Авершин С. В.
15. Прогнозування соціально-економічних процесів : навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030502 "Економічна кібернетика" денної форми навчання / Т. С. Клебанова, В. А. Курзенев, В. М. Наумов та ін. –Х. : ХНЕУ ім. С.

Кузнеця, 2015. –656 с.

16. Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

17. Кукса І.М., Гончаров Є.В. Черняков І.С. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону. – [Електронний ресурс]: Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_17/Kulsa_Gonc.pdf

18. Стратегічне планування регіонального розвитку.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://regionet.org.ua/files/04.RD_Strategies_Methodology_Kashevskiy_UA.pdf

19. Методологія планування регіонального розвитку в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://regionet.org.ua/files/04.RD_Strategies_Methodology_Kashevskiy_UA.pdf

20. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Планування розвитку територій» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=2565>

21. Стратегічне планування місцевого розвитку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://despro.org.ua/media/articles/04_book_berdanova_vakulenko_strateg_chne_planuvann.pdf

22. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surdp.eu/Strategic-Planning-Documents>

23. Урядовий портал : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk>